

Models of marital status and childbearing

Montgomery and Trussell

Michaela Potančoková
Výskumné demografické centrum
<http://www.infostat.sk/vdc>

Obsah

- Demografické modely
- Ekonomické modely:
- Sobášnosti a rozpadu manželstva (teória sobášneho trhu a formalizácia do modelu: search models, evaluation models)
- Plodnosti (one-period models – statické modely, vplyv príjmu manžela na plodnosť žien, vplyv starostlivosti o malé deti a ponuky práce, rozšírenie statického modelu: kvalita detí, formovanie preferencií)
- Life cycle fertility models: dynamické modely

Demografické modely

- Zastarané prístupy a metodológie
- Kontext USA, resp. obdobia do 1/2 80. rokov – nie je relevantný pre slovenskú spoločnosť v súčasnosti ani minulosti (trh práce, pracovná aktivita žien, dvojpríjmové rodiny, kontext materskej a rodičovskej dovolenky atď.)
- Väčšina prezentovaných modelov bola vyvinutá na základe WFS pre rozvojové krajiny s neexistujúcimi, resp. obmedzenými dátami zlej kvality na odhad niektorých charakteristík – tieto charakteristiky nie je potrebné pre Slovensko modelovať
- V priebehu posledných 2-3 dekád prešli západné aj post-komunistické krajiny procesom 2DR – **deinštitucionalizácia manželstva a reprodukcie** – vplyv manželstva na plodnosť sa výrazne oslabil, modely manželskej plodnosti tak stratili na relevantnosti

Modely sobášnosti

- Manželstvo ako prediktor plodnosti
- **Kohotrný vs. transverzálny prístup (cohort and period)**
- Coale 1971 – parametrický model, štandardizácia na 1 znamená predpoklad, že celá kohorta vstúpi do manželstva, dá sa aplikovať len na domodelovanie kohort, ktoré už začali vstupovať do manželstva – veme vek, od kt. stúpajú miery sobášnosti
- Obmedzenie – parametre vieme odhadnúť len zo selektívnej skupiny žien, ktoré vstúpili aspoň raz do manželstva
- V demografii používame na popis požadovaných charakteristík okrem štandardných ukazovateľov **tabuľky sobášnosti**, rozlišuje sa proces sobášnosti slobodných a opakované sobáše – tabuľky sobášnosti a rozvodovosti na stránkach VDC a portáli ŠÚ SR

Modely manželskej plodnosti

- Založené na predpoklade, že mimomanželská plodnosť je marginálna a manželská plodnosť charakterizuje celkovú plodnosť – v súčasnosti tento predpoklad neplatí vo väčšine európskych krajín
- Krivka mier manželskej plodnosti – sumou mier je vysoké číslo, pretože je sumou vysokých mier plodnosti po vstupe do manželstva na celom intervale reprodukčného veku – nepopisuje reálne reprodukčné správanie vydatých žien

Modely plodnosti

- Vytvorené pre potreby odhadu intenzity plodnosti podľa veku pre krajiny v neúplnými dátami, v našom kontexte možná aplikácia na rómsku populáciu
- Nepresné, deskriptívne, v súčasnej demografii sa nepoužívajú
- **Proximate determinants** – faktory vplyvajúce na dosiahnutú úroveň plodnosti v danej populácii: dôraz na biologické faktory (neplodnosť, doba postpartum neplodnosti počas kojenia, potratovosť, indukovaná potratovosť, antikoncepcia, proporcia populácie, ktorá nevstúpi počas života do manželstva), vychádzajú z odhadu tzv. prirodzenej miery plodnosti, ktorú následne znižujú vyššie menované faktory. Aplikácia len na dáta z výberových zisťovaní.

Modely plodnosti

- **Tabuľky plodnosti** – podľa kohort, kalendárnych rokov, podľa veku alebo tabuľky manželskej plodnosti podľa doby od uzavretia sobáša – popisujú a kvantifikujú priebeh plodnosti podľa veku resp. doby trvania manželstva, ale aj medzipôrodné intervaly a intervaly narodenia detí od uzavretia sobáša, medzipôrodné intervaly sú pomerne stabilné, od roku 1990 pozorujeme ich predlžovanie – zmena spojená s ostatnými črtami transformácie reprodukčného správania

Demografické modely v súčasnosti

- **Agregované dáta:** techniky založené na tabuľkách plodnosti, nutnosť očisťovať štandardné ukazovatele plodnosti o tempo efekt v dôsledku zmien v časovaní rodičovstva, dôraz na kohortné prístupy
- **Dôraz na individuálne dáta** – modelovanie demografických procesov vzhľadom na životný cyklus, **rozvoj hazard modelov - event-history modely** (na Sk nemáme pre tieto prístupy vhodné dáta)

Demografické modely v súčasnosti

- Rozvoj teórie reprodukčného správania: v minulosti demografia stavala na ekonomických prístupoch (sobášny trh, Beckerove modely, new home economics, opportunity costs), testovala hypotézy odvodené z týchto prístupov
- Od 90. rokov dôraz na teóriu životných dráh, s tým spojený rozvoj event-history modelovania, čoraz väčší dôraz na skúmanie vplyvu sociálnych noriem, detailnejšie dopracovanie teórie rozhodovacích procesov zahrnutím psychologických, antropologických a sociologických prístupov: Ajzen-Fishbein – model racionálnej akcie, aplikovanie teórií sociálnych sietí, kvalitatívne prístupy: vekové normy

Užitočné linky:

- Slovensko:
<http://www.infostat.sk/vdc>
- Demographic research:
www.demographic-research.org
Special volume 7: Childbearing trends and policies in Europe
- www.populationeurope.org
- Tento rok – pripravované spustenie Human Fertility Database

